

Тема: ***Страхові ризики і управління ними.***

ПЛАН:

1. *Поняття ризику*
2. *Класифікація ризиків*

1. Поняття ризику

Ризик — це небезпека втрати або ймовірність будь-якої несприятливої події, яка може завдати збитків або дати прибуток. У разі настання цієї події можливі три варіанти економічного результату:

- негативний (збиток);
- нульовий;
- позитивний (виграш, прибуток, вигода).

У страхуванні поняття «ризик» конкретизується. Ризик — це можливість негативного відхилення між плановими і фактичними результатами. З поняттям ризику тісно пов'язане поняття збитку. Якщо ризик — це можливе негативне відхилення, то збиток — це фактичне негативне відхилення. Ризик реалізується через збиток.

Необхідність покриття можливого збитку в результаті вияву ризику зумовлює потребу у страхуванні. Завдяки страхуванню будь-яка людська діяльність захищена від випадкового матеріального збитку.

Страховий ризик — певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання. Ризик у страхуванні виявляється в кількох аспектах:

- як конкретне явище або сукупність явищ, у разі настання яких здійснюються виплати з централізованого страхового фонду в натурально-речовій або грошовій формі; у зв'язку з конкретним застрахованим об'єктом. Сукупність подій ї потрібно співвідносити з об'єктом, прийнятим на страхування, щодо якого існує ризик. Стосовно певного об'єкта виявляються і вивчаються складові ризику. Аналіз добутої інформації дає змогу запобігти або істотно знизити негативні наслідки реалізації ризику;

- ризик, пов'язаний з імовірністю знищення або пошкодження об'єкта, прийнятого на страхування. Будь-яка ймовірність може бути виражена правильним дробом. Якщо ймовірність дорівнює 0, то настання певної події неможливе. Якщо ймовірність дорівнює 1, то існує і 100 % гарантія того, що ця подія відбудеться.

2. Класифікація ризиків

Усі ризики, пов'язані з господарською діяльністю, можна умовно поділити на дві великі групи (рис. 4.1):

- ризики зовнішнього ринкового середовища;
- ризики внутрішнього ринкового середовища.

Рис. 4.1. Загальна класифікація ризиків

До *ризиків зовнішнього ринкового середовища* належать природні, політичні та соціально-економічні ризики.

Природні ризики пов'язані з виявом стихійних сил природи: землетрус, повінь, буревій та ін. Ці ризики можуть бути пов'язані з діяльністю людини. Наприклад, землетрус, спричинений бурінням свердловин для видобування нафти, або зсув, зумовлений будівельними роботами.

Політичні ризики пов'язані з протиправними діями з погляду норм міжнародного права, із заходами урядів іноземних держав щодо певної держави або громадян певної держави. До політичних належать такі ризики:

- неможливість здійснення господарської діяльності внаслідок воєнних дій, революції, загострення внутрішньополітичної ситуації у країні, націоналізації, конфіскації товарів і підприємств і т. д.;
- введення відстрочки (мораторію) на зовнішні платежі на певний строк через настання надзвичайних подій (страйк, війна тощо);
- несприятлива зміна податкового законодавства;
- заборона або обмеження конвертування національної валюти у валюту платежу.

Соціально-економічні ризики пов'язані із загальною ситуацією в країні та на ринках збуту:

- платоспроможний попит населення;
- рівень інфляції;
- конкуренція у певному сегменті ринку;
- законодавча база;
- соціальне напруження в суспільстві.

Ризики *внутрішнього ринкового середовища* залежать від діяльності суб'єкта господарювання. До них належать професійні, підприємницькі та фінансові ризики.

Професійні ризики пов'язані з виконанням професійних обов'язків, їх реалізація дуже часто пов'язана з відповідальністю за шкоду, завдану третім особам. До них належать:

- фізична або моральна шкода, завдана покупцям, клієнтам або гостям суб'єкта господарювання;
- збиток, завданий нерухомості або майну третіх осіб;
- навмисне завдання шкоди репутації фізичних або юридичних осіб;
- невиконання або неналежне виконання умов договору через причини, що не залежать від діяльності суб'єкта господарювання.

Підприємницькі ризики становлять небезпеку втрат у процесі господарської діяльності. Підприємницькі ризики поділяють на майнові, виробничі, торгові:

- майнові ризики пов'язані з можливістю втрат майна підприємця через крадіжку, халатність, перенапругу технічної і технологічної систем тощо;
- транспортні ризики виникають під час транспортування пасажирів та вантажу. Транспортні ризики поділяють на ризики каско і карго.

Каско — це страхування повітряних, морських і річкових суден, залізничного та автомобільного транспорту під час руху, стоянки і ремонту. Карго — це страхування вантажів, що перевозять названими вище видами транспорту;

- виробничі ризики пов'язані зі збитками від зупинки виробництва внаслідок впливу різноманітних чинників;
- торгові ризики пов'язані зі збитками через затримку платежів, відмову від платежу під час транспортування товару, неподачі товару і под.

Фінансові ризики пов'язані з можливістю втрати фінансових ресурсів. Фінансові ризики поділяють на два види:

- ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей (інфляційні, дефляційні, валютні та ризики ліквідності);
- ризики, пов'язані зі вкладенням капіталу (інвестиційні ризики) (втрачена вигода, зниження прибутковості, прямі фінансові збитки тощо). Весь спектр наведених ризиків можна поділити на страхові та нестрахові.

Страхові ризики — це ризики, які можна оцінити з погляду ймовірності настання страхового випадку за розміром можливого збитку. Основними критеріями страхового ризику є такі:

- ризик повинен бути ймовірним і мати випадковий характер;
- вияв цього ризику можна порівняти з масою однорідних об'єктів;
- реалізація страхового ризику не повинна бути пов'язана з волевиявленням страхувальника або іншої зацікавленої особи;
- страховий випадок не повинен охоплювати велику кількість об'єктів у межах значної страхової сукупності;
- наслідки реалізації ризику можна об'єктивно виміряти й оцінити. Ризики, які не відповідають зазначеним критеріям, належать до нестрахових.

Страховик як суб'єкт підприємництва теж зазнає дії різноманітних ризиків, пов'язаних зі здійсненням страхової справи. Ризики, пов'язані зі страховою діяльністю, поділяють на:

- ризики, що приймаються за договорами страхування;
- ризики, пов'язані з обслуговуванням договорів страхування. Надання послуг зі страхового захисту є основною діяльністю страхової компанії. Залежно від спеціалізації та наявності ліцензії страховик приймає на себе: ризики завдання шкоди життю, здоров'ю та працездатності страхувальника або застрахованої особи (особисте страхування); ризики, пов'язані з володінням, користуванням, розпорядженням майном (майнове страхування); ризики, пов'язані з відшкодуванням страхувальником завданої шкоди особі або її майну, а також шкоди, завданої юридичній особі (страхування відповідальності).

Ризики, пов'язані з обслуговуванням договорів страхування, — це специфічна й характерна тільки для страхової компанії група ризиків. До цієї групи ризиків належать такі.

Ризик неправильного оцінювання ризику, що приймається на страхування. Цей ризик пов'язаний з такими чинниками відсутністю необхідної статистичної інформації, злим заміром страхувальника у випадку приховування останнім обставин, що збільшують ризик; труднощами в оцінюванні ризику, спричиненими специфічними особливостями об'єкта, який страхується.

Ризик неефективного перестрахування. Цей ризик виникає, з одного боку, коли страховик обирає перестраховика та форму здійснення перестрахування. З другого боку, страховик бере участь у багатьох договорах перестрахування і визначає, який із запропонованих ризиків йому прийняти, які умови та вимоги висунути тощо.

Ризик управління страховим портфелем. Управління страховим портфелем реалізується в управлінських рішеннях: яким ризикам слід віддавати перевагу під час укладання договорів співстрахування, від яких слід відмовитися, який мінімально можливий тариф для конкретного об'єкта страхування, якою може бути збитковість за певними об'єктами тощо.

Ризик формування та інвестування страхових резервів. Завдання страховика полягає у виборі оптимальних варіантів інвестування та визначенні інвестиційних механізмів.

Контрольні питання.

1. Що таке страховий ризик? Наведіть класифікацію ризиків.
2. У чому виявляється взаємозв'язок між ризиковими обставинами і страховим випадком?
3. Назвіть ризики, які виникають під час туристсько-екскурсійного обслуговування.
4. Охарактеризуйте етапи ризик-менеджменту.
5. Дайте характеристику кількісного, якісного та відносного оцінювання ризику.
6. Що являють собою основні способи управління ризиками?
7. Проаналізуйте можливі ризики турфірми.
8. У чому полягає мета створення програми страхування на підприємстві?